

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Secunda. De Definitione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

manifestandi ignotum. Confirmatur 1. Quia Aristoteles. 1. Anima. 8. & 1. Meta. 48. inter instrumenta sciendi numerat definitionem, & 1. de Anima. 7. annumerat divisionem, imò 1. Priorum cap. 3. eam appellat *quandam parvam Syllogismi particulam*. Confirmatur 2. Quia etli methodus, Propositio & secundae intentiones conducant ad manifestandum ignotum, tamen id proximè & immediatè non efficiunt, sed mediantibus illis tribus assignatis cum quibus & resolutio, & propositio frequentissime coincidunt, nam ipso Aristotele teste Resolutio est quaedam divisio nam in proem. Phyl. 3. dicit *Posterior autem ex his nota sunt elementa & principia in qui haec dividunt, id est resolvunt, & methodus est quaedam communis omnibus dispositio necessaria praerequisita potius quam aliquis distinctus modus sciendi, ergò.*

Pro Sententia Contraria Arguitur

I. Probando solam Argumentationem esse modum sciendi, idq; autoritate Aristotelis qui 1. Prior. 1. & 1. Top. 10. de modis, seu instrumentis sciendi loquens *soliis meminit Syllogismi*, & 1. de anima 1. 8. habet *quod omnis ratio, vel est definitio, vel demonstratio* & 1. Met. 1. 48. dicit, *Omnia disciplina, aut est per demonstrationem, aut per definitionem*, in primis duobus locis excluditur definitio, in posterioribus divisio, ergò sola argumentatio est modus, seu instrumentum sciendi. R. Quòd licet Aristoteles in primis locis nullam fecerit mentionem definitionis, & in ultimis nullam divisionis, fecit tamen alibi, ut patet ex ipso Aristotele supra. Ratio autem cur nullam definitionis, vel divisionis mentionem fecerit ibi fuit, quia tunc egit de doctrina quae sit per discursum & de objecto complexo quod per argumentationem & vim illativam manifestatur ergò. In posterioribus locis autem assignavit tamen qui nam sunt principaliores modi sciendi, quales utiq; sunt definitio & demonstratio ad habendam cognitionem de re aliqua quid sit, quòd potest congruè fieri per definitionem etiam, Ex quibus patet Aristotelem nobis magis favere quam Adversariis, quia nunquam Aristoteles intendit aditruere ad verum & proprium sciendi instrumentum requiri vim illativam quamvis ad rigorisimum id sit necessarium, sed sufficere ut manifestet ignotum quomodocumq; id faciat, quòd praesent tam divisio quam definitio ergò.

Instatur Ratione, si ad instrumentum sciendi sufficeret manifestare ignotum quomodocumque, tunc etiam termini simplices, & omnes propositiones, & historicae narrationes, & revelationes esse modi sciendi, sed hoc est aequè contra nos qui non admittimus plures quam tres, ergò; prob. sequela, quia omnia enumerata aliquomodo ignotum manifestant ergò. R. negando sequelam ma: ejus probationem distinguo manifestant nobis ignotum distinctè & explicitè nego, in distinctè & implicitè concedo ant. & negando consequentiam. Narrationes itaq; historicae verbi gratia quibus narratur bellum Trojanum, excidium Jerosolymorum, non faciunt rem distinctè & clarè cognosci sed confusè solum & indistinctè, hac ra-

tionem etiam excluduntur propositiones absolute & secundum se praecise sumptae.

Urgetur Revelationes divinae quas

Theologi vocant evidentes, in Attestante manifestant clarè & distinctè ignotum, sicut etiam propositiones quae cum definitionibus coincidunt, ergò illae adhuc erunt modi sciendi, consequenter, aut sola argumentatio dicenda est modus sciendi, quia habet vim illativam, aut si haec non requiritur, plures erunt quam tres enumerati, R. distinguendo ant. de revelationibus, manifestant ignotum clarè distinctè & artificiosè etiam nego ant. clarè & distinctè & sine artificio concedo ant. & nego consequentiam utramq; quia non loquor hic de quacunq; certificatione & manifestatione ignoti, sed de ea quae secundum regulas artis, id est, artificiosè. Ad propositiones autem quae cum definitionibus coincidunt R. pariter dist. Propositiones tales sunt modi sciendi sub ratione qua propositiones sunt nego, sub ratione in quantum cum definitione coincidunt concedo ant. & nego consequentiam quae inde inferri potest, licet autem quoq; divisio cum definitione coincadat, ut, si daretur definitio hominis quod sit animal rationale, in qua etiam datur divisio secundum partes metaphysicas, ex inde tamen dici non potest quòd non sint modi inter se distincti, id tamen non faciunt eodem modo, nam definitio essentiam explicat, divisio partes, quare differunt non ratione objecti quod manifestant, sed ratione modi significandi,

Arguitur 2. Probando plures esse modos sciendi quam tres, idq; pariter autoritate

Aristotelis, nam 2. Meta. cap. ult. recenset inter instrumenta sciendi methodum seu modum procedendi in tradendis scientiis, ergò plures sunt quam tres. R. explicando Aristotelem, methodus est modus sciendi sumpto modo sciendi in largiori acceptione concedo ant, propriè & prout Veterani Summulistae accipere consueverunt nego ant. & consequentiam.

Quaeres Quisnam sit perfectissimus

sciendi modus inter illos tres enumeratos? R. Argumentationem in ratione modi sciendi logici praestare ceteris, si verò confideretur definitio in ratione cognitionis, tunc ipsa excellit; Patet 1. p. quia haec sola habet vim illativam quae est efficacissima ad inveniendas naturas rerum. Prob. 2. p. Quia definitio circa essentiam rei versatur, argumentatio verò circa accidens, deinde ceteris paribus nobilior est clara notitia sine discursu, quam cum discursu ergò.

QUAESTIO II.

De Definitione.

Circa Definitionem Plura inquiri

possunt & debent, nam in primis antiquitus dubium fuit num detur? nam ipso referente Aristotele 2. Post. 20. & 8. Met. 9. Nonnulli Antiqui Antisthenis sequaces docere non sunt veriti nullam prorsus dari rerum definitionem, quam tamen temeraria eorum fuit sententia vel exinde patet, quòd ceteri omnes Philosophi contrarium senserint, & insuper quia ea ab-

VI.

Iterum solvitur Aristoteles.

VII.

I.

Ingressus ad questionem.

larà

latā necesse est quōq; tollere demonstrationem, sublatā demonstratione omnis tolleretur scientia, sicq; nihil profus sciremus, quōd tamen est manifestē contra sensum & contra naturalem appetitum vigentem in omnibus hominibus ad cognoscendas naturas & quidditates rerum, quam cognitionem assequimur per definitionem, supposito itaq; tanquam indubitato dari definitionem, de ea in hac quaestione inquiremus. Quid sit? & quotuplex, quæ res defini possint, & quæ sint Regulæ seu bonæ definitionis condiciones requisitæ. Itaq;

II.
Etymon explicatur.

Quoad primum Definitio quantum ad Etymologiam nominis derivatur à verbo finio, ita quōd aliquando etiam finitio appellatur, unde quemadmodum agrorum fines ita agros finiunt & claudunt, aliosq; ab aliis fecerunt, sic definitiones quibus naturæ rerum explicantur, ita definita, seu essentia & quidditates rerum circumscribunt & claudunt, aliasq; ab aliis distinguunt ut nihilum sit essentia quod definitione non circumscribatur, quam Quintilianus describit quōd finitio sit rei propositæ propria & dilucida, & breviter comprehensa verbis enuntiatio, quæ quidem defendi posset tanquam bona, verum non puto recedendum esse à magis usurpata quæ communiter à Summulistis adhibetur, unde

III.
Describitur definitio.

DICO I. Definitio bene describitur quōd sit Oratio naturam vel essentiam alicuius rei explicans. Ita communis Post Aristotelem qui 2. Post. t. 10. eam describit quōd sit oratio quōd quid est esse rei significans, ubi per quōd quid est esse rei intelligit naturam & essentiam, quia per illam respondetur ad interrogationem factam per quid. Probatur Conclusio quia habet regulas & condiciones requisitas ad bonam definitionem, ergo, aut. patebit infrā ex dicendis, quare pro nunc declarantur hujus partes, dicitur itaq; Oratio, quōd habet rationem generis, quia in hoc convenit cum divisione & argumentatione, dicitur autem oratio, quia unum nomen solum non potest esse definitio, quia hæc cum distinctō explicare debeat id quod confusè nomen definiti importabat, unum nomen id præstare nequit, in omni namq; essentia quæ definitione explicatur, duo conceptus formari possunt, alter quo essentia quæ declaratur convenit cum aliis, alter quo ab eisdem distinguitur, hinc vox una conceptum convenientiæ altera conceptum distinctionis & differentia exprimit, adeoq; quælibet definitio oratio esse debet; Præcendit autem in definitione data ly Oratio à perfecta & imperfecta, dupliciter namq; definitio sumi potest in se formaliter, primò modò pro sola apprehensione quidditatis & essentia rei per se sumptæ quæ importatur per genus & differentiam, ut est, tō Animal rationale, respectu hominis; secundò sumi potest pro enuntiatione quæ talis essentia affirmatur de homine, dicendo Homo est animal rationale; si primò modò sumatur est oratio imperfecta, spectatq; ad primam mentis operationem, in quo sensu locutus est Aristoteles dum 1. Post. cap. 10. & 2. cap. 2. dicit definitionem non esse enuntiationem, seu affirmationem, sed esse id quod affirmatur de re. si verò sumatur secundò modò tunc oratio est perfe-

ta ad secundam mentis operationem spectans, & in hoc sensu dixit Philosophus 1. Post. cap. 2. & 7. & 2. cap. 10. definitionem esse propositionem & esse unam ex præmissis in demonstratione & interdum etiam esse conclusionem; Dicitur explicans naturam, vel essentiam rei, per quōd differt à divisione quæ non naturam, sed partes explicat, & etiam ab argumentatione, quæ est oratio unum ex alio inferens, Notandum autem est quōd id, quod definitur à Summulistis appellatur definitum, sicut id quod dividitur dicitur divisum, & id quod rem definit vocatur definitio, sit pro exemplo hæc definitio hominis, Homo est animal rationale, tō Homo est definitum, ly verò Animal rationale definitio, Ex his patet quōd si quandoque res quædam explicari possit per unum nomen verbi gratia humanitas naturam humanam, id tamen non facere distinctio & clarò modò sed confusò, adeoq; semper plures voces ad definitionem requiruntur quæ orationem faciant ad minus imperfectam, nec hoc obstat quōd definitio dicatur pertinere ad primam mentis operationem, quia oratio diminuta & imperfecta se habet per modum termini complexi prædicabilis de definito. Sed in contrā.

Arguitur, idem nequit esse definitio & definitum, ergo definitio defini nequit, patet aut. quia alioquin eadem res esset notior & ignotior seipsa, prob. consequentia, quia alioquin esset definitum simul, & simul etiam definitio, notior & etiam seipsa ignotior. R. dist. ant. Idem nequit esse definitio, & definitum formaliter concedo ant. idem nequit esse formaliter & essentialiter definitio, & definitum denominativè nego ant. & consequentiam, in secundis itaq; intentionibus non rarò evenit, ut una sit formaliter talis & alia denominativè, sic genus est formaliter intentio generis, denominativè verò est species universalis, sic pariter in proposito definitio & definitum formaliter nequeunt esse idem, possunt tamen formaliter esse definitio & denominativè definitum. Sed

Instatur si definitio defini possit, ita etiam ut definitio sit definitum denominativè, & definitio formaliter, sequeretur processus in infinitum, sed hic in nulla bona Philosophia est admittendus, ergo: probatur sequela, illa iterum definitio defini deberet, & sic de cæteris ergo. R. dist. seq. si definitio definitur in actu exercito concedo sequelam, si definitur in actu signato, id est, pro secunda intentione sumpta nego sequelam maioris. Itaq; non sequitur inde processus in infinitum, quia omnes definitiones in actu exercito continentur sub ipsa definitione in actu signato, & consequenter etiam ipsius definitionis exercita, quia & definitio definitionis est definitio quædam, & definitio quæ traditur de definitione in actu signato convenit illi. Hæc quoad primam partem.

Accedendo ad 2. p. Occurrit statim solemnissima divisio definitionis, in definitionem quid nominis & quid rei, quemadmodum enim rerum naturæ explicari solent, ita etiam vocum significationes utilissimè declarantur, nam teste Philosopho 1. Post. 1. & 4. Meta. 7. & 8. t. 28. Hoc genu definitio non modo necessarium

IV.
Idem nequit esse definitio & definitum formaliter, bene tamen denominativè.

V.
Definitio quid nominis & quid rei.

serium est ad aliquid demonstrandum, sed etiam cuiuslibet disputationis initio presigendam; Definitio itaq; nominis, quam Aristoteles 2. post, cap. 10. Nominis interpretationem vocat, est Oratio quæ quiddam nominis, & natura eius explicatur, Per nomen autem non intelligo eam vocem prout à verbo distinguitur, sed omnem dictionem, & per quidditatem, ejus significationem. Ad hoc genus reducuntur omnes illæ orationes quæ vocabulorum originem declarant, ut dum dico: *Dux est, qui ducit exercitum. Consul, qui Reipublicæ militari consultat. Mulier quasi molis aer, Sol est, qui inter astra solus lucet, Fides quæ fit quod dicimus, Abstinentia quæ abstinet à remeto*, quas Græci vocant *εὐνοίας ὀνόματι*, seu veriloqua. Definitio quid rei est, quæ naturam & quidditatem rei explicat, ut dum dico: *Homo est animal rationale.*

& conversim de re predicatur, ut *animal disciplina capax* respectu hominis. Ita Aristoteles, cujus sensus est, quod fiat semper per aliqua extranea quæ essentiam rei ipsam non ingrediuntur. Hujusmodi definitiones descriptivæ tripliciter fieri possunt, Primò quod res describuntur per suas proprias passiones, ut si describeres hominem quod sit *animal risibile*; Secundò modò, per multa accidentia collecta communia quidè aliis seorsim sumpta, propria tamèn alicui rei si non seorsim sumantur, sed collecta simul: ut si dicas, quòd homo sit *Animal imptume, bipes, pulchrum caput habens, erectum, &c.* quæ accidentia quamvis etiam aliis conveniant separatim sumpta, attamen collecta simul soli conveniunt homini, ad hoc genus descriptionis pertinent omnes illæ orationes quibus Oratores & Poëtæ utuntur dum fufius rem aliquam explicant, unde Cicero gloriam quasi describens ait, pro Milone: *Gloria est, quæ brevitate vitæ, posteritatis memoria consolatur, quæ efficit ut absentes adsint, mortui vivant, cujus deniq; gradibus etiam homines cælum videntur ascendere*, hujus generis etiam est descriptio quæ Virgilius quart. Æneid. famam depingit dicens, *Fama malum quo non velocius ullum, mobilitate viget viresq; acquirit eundo*, Universim deniq; huc revocantur omnes illæ orationes quas tam Philosophi quàm Oratores & Poëtæ adhibent in describendis personis, Regionibus, urbibus, fluminibus, montibus, fontibus, &c. Tertio deniq; modò, quando aliquid describitur per causas extrinsecas (nam per intrinsecas formalem scilicet & materialem ad definitionem essentialem pertinet) *finalem & efficientem*, & sic hoc modo sumpta descriptio definitur communiter, Quòd sit oratio explicans quidditatem rei ex genere & causa aliqua, causivæ externis, Ex quâ descriptione patet quod res describi possit per solam efficientem, aut per solam finalem, vel per utramq; simul, Prima definitione describere poteris hominem quòd sit *animal creatum à Deo*, Secundo modo si dicas, *Homo est animal creatum ad æternam beatitudinem acquirendam*, Tertio deniq; modò si dicas, *Homo est animal à Deo creatum ad acquirendam æternam beatitudinem*, Prima verò est valdè imperfecta descriptio utpotè omnibus creaturis communis, quare semper perfectius est aliquam rem ex omnibus causis simul describere quàm ex una sola. quia una sola rarò si nihil addatur contrahit genus ad speciem definiti.

Est in tripliciter differentia.

Definitio quid Rei Prima divisione dividitur in *essentialem & descriptivam*; Definitio *essentialis*, quam Aristoteles non nunquam simpliciter & absolute *definitionem* appellat, aliquando terminum ex eo quòd tota cognitio ibi terminetur nominat, & aliquando orationem quæ unum significat, id est, unam essentialem ex materia & forma, genere & differentia, & non ex genere & proprietate, aut ex genere & accidentibus ut facit descriptiva, declarat, nominat, est oratio quæ cujuslibet rei essentia & natura secundum predicata intrinseca explicatur, Quæ iterum duplex est, *Physica scilicet & Metaphysica*; Physica est, quæ fit per partes essentielles Physicas nempe per materiam & formam, ut cum homo definitur, quòd sit *compositum constans ex corpore & anima rationali*; Metaphysica verò est, quæ fit per partes essentielles Metaphysicas genus scilicet & differentiam, ut cum homo definitur quòd sit *animal rationale*. Definitio essentialis alio modo subdividi potest in *puram & mixtam*, *Essentialis pura est*, quæ fit per partes essentielles, seu Physicas, seu Metaphysicas tantum, ita ut sine ullo ordine, vel respectu, aut habitudine ad aliquid extrinsecum declarantur; *Mixta verò est*, quæ ita essentiam rei declarat, ut tamèn aliquid extrinsecum involuat per ordinem ad quòd explicetur, & hoc contingere potest tripliciter, primò. Quando relatio explicatur per respectum ad terminum, verbi gratià *Pater* per ordinem & respectum ad *Filium*; & *Filius* per respectum ad *Patrem*; Secundò modò quando accidens definitur per ordinem ad subiectum, & tertio quando anima per ordinem ad corpus, & potentia per ordinem & habitudinem ad objectum suum, ut si describere, vel definire velles visum, quod sit sensus externus, quò res lucidæ & coloratæ percipiuntur.

Definitio quid Rei Descriptiva, seu non *essentialis*, quam Aristoteles *Descriptivam* aliquando vocat, quia rei naturam non omnino exprimit, sed quibusdam quasi lineamentis depingit, ali quando proprium dicit, quia habet commune cum essentiali quòd dicatur ad convertentiam, & non nunquam orationem conjunctione unam appellat, quia non unam omnino naturam duntaxat, sed quasi plures in eadem re conjunctas explicat, Est Oratio quæ non significat quòd quid erat esse rei, soli autèm inest

F. Amandi Hermann Logica.

Conditiones & Regulæ sequentes: Prima est ut quidquid definitur, definitur ex notioribus; Ratio est, quia definitio instituta est ad explicandam essentiam & naturam rei distinctè & clarè, adeoque frustranea esset nisi ipsa clarior esset definito, dicitur autem definitio clarior suo definito, quando conceptus formalis illi correspondens clariùs & expressiùs naturam rei representat, quàm conceptus formalis illius nomini correspondens, hinc est quòd bona sit definitio hominis quòd sit *animal rationale*, quia *ly animal rationale* clariùs exprimit essentiam hominis, quàm conceptus correspondens huic voci *homo*; E contra verò contra hanc regulam peccant qui in definiendis rebus utuntur terminis & verbis translatis, præsertim

VIII. Prima regula est ut definitio fiat ex notioribus.

tim remotis & difficilibus, ut si quis definiret hominem quòd sit *Arbor inversa*; Item ille qui adhiberet verba ambigua, ut si quis volens describere litteram eam appellaret *Elementum primum*, nisi fieret aliqua additio per quam denotaret se velle litteram exprimere & definire, ut si quis datæ definitioni adderet particulam *sermonis*, nam hæc particula ambiguitatem tollit, & sic de cæteris. Idem peccat Contra hanc regulam qui idem definiret per seipsum, nam nil notius est seipso, & quamvis hoc rarò accidat sed implicite tamen contingere potest, ut si quis definiret hominem quòd sit *animal humanum*; Deniq; contra delinquit qui unum contrarium per suum contrarium definit, ut si quis definiret *bonum quod illud sit quod est malo contrarium*, cuiusmodi etiam sunt illa, *Virtus est fugere vitium*, *Prima sapientia est stultitia caruisse*, Ratio est quia contrariorum eadem est scientia & cognitio. Sed Contra hanc conditionem & regulam sic

IX.

Arguitur, Unum relatum per aliud definiri debet ut docent Philosophi communiter, sed unum relatum non est notius alio, ergò non semper est necessarium ut definitio sit notior suo definito, prob. mi: quia relata sunt simul natura, sed quæ simul natura sunt unum est æq; notum ac alterum vel æq; incognitum ac alterum, ergò *ix*. Negando ma: nam unum relatum non deditur per aliud, sed per respectum suum qui in illud alterum relatum terminatur ac definit, verbi gratiã Pater non definitur per filium, sed per respectum qui in Patre inchoatur & in filio definit, unde quia nullus respectus intelligi potest sine suo termino, hinc fit ut quia respectus Patris intelligi non possit sine filio, filius necessariò ponatur in definitione Patris, & Pater in definitione filii; Itaq; dictum Philosophorum non accipiendum est proprie, seu quasi dicant necessariò unum in definitione alterius poni debere, quamvis ergò relata sint æq; nota aut æq; ignota, respectus tamèn in quantum distinctè concipiuntur conceptibus generum & differentiarum, ex quibus constant, sunt naturæ ordine notiores.

X.
Debet esse
propria de-
finitio.

Secunda Conditió est ex Aristotele 6. Top. 1. *Ut sit propria definitio*, hoc est ut nec latius pateat quàm definitum, nec minus late, sed cum eo dicatur ad convertentiam, Ratio est quia definitio debet distinctè explicare naturam rei, ergò non debet magis vel minus extendi quàm ipsa natura & quidditas quam explicat, Contra hanc regulam is peccat qui adhibet tales descriptiones quæ etiam aliis rebus competunt, ut si diceret, quod *Equus sit animal quadrupes*, terra *Elementum quod ex natura fertur deorsum*, item is qui rem definit per illud quod non competit omnibus, ut si quis diceret, *Equus est animal serox bellicosum*, quia id non competit omnibus equis, & universim communiter contra hanc regulam peccatur in Interpretationibus nominum, & descriptionibus Rhetoricis & Poëticis.

XI.
Debet con-
sistere genere
& differen-
tia

Tertia Conditió est ut Definitio constet genere & differentia, vel saltèm aliquo sup-
plente genu & differentiam quod addit propter

definitionem accidentalem, in quà genus & differentia proprie non reperitur, sed aliquid ponitur quòd vices eorum supplet, Ratio est, quia definitio, ut supra dictum est, duobus conceptibus constare debet, quidditativo uno, qui explicat essentiam, quantum ad id in quo cum aliis convenit, & tenet locum generis, & quidditativo altero, qui explicat essentiam rei quantum ad ea in quibus ab aliis distinguitur, & tenet rationem differentia.

Quarta Conditió est, ut non sit *XII.*
manca vel superflua, seu ut nihil contineat quòd *Ut non sit manca, vel superflua,*
superfluum esset, nec aliquid omittat quòd necessariò adesse deberet; Ratio prioris est, quia sic facile occasio præberetur errandi, nam si illud superfluum intrinsecum esset quòd jam antea expressum esset, tunc cogitare quis posset unum idemq; attributum diversimodè expressum duo esse attributa: si verò esset aliquid extrinsecum, tunc facile quis suspicari posset, quod taliter superflue definiens existimaret illud superfluum extrinsecum esse intrinsecum & de essentia rei, unde contra hoc peccat is qui hominem definiret quòd sit *animal rationale bipes*, quia etsi auferretur *ly bipes*, adhuc sufficienter exprimeretur natura & quidditas hominis. Ratio posterioris est, quia definitio instituta est ad explicandam essentiam rei totam distinctè, ergò nihil prætermitti debet, tam ex parte generis, quam ex parte differentia, quare contra faceret is, qui adhibito genere remoto non poneret omnes differentias intermedias, ut si quis definiret hominem quòd sit *substantia rationalis*, tum quia per hoc non sufficienter distingueretur ab angelo, tum quia non exprimeretur ratio corporis, viventis, sentientis, &c. quare monet Aristoteles 7. Top. 3. Aut definiendum esse genere proximo ut diceo, *Homo est animal rationale*, aut si quis remoto definire vult omnes differentias intermedias a genere usq; ad definitum repectas adiungendas esse, verbi gratiã definiendo hominem. Quod sit *substantia corporea, mortalis, vivens, sentiens, & rationalis*. Notandum porò est nonnunquam plura posse poni verba quàm necessaria sint maximè majoris claritatis gratia, & etiam nonnunquam aliqua omitti. Unde est

Quinta & ultima Conditió, *XIII.*
Debet esse brevis.
Scilicet *ut sit brevis*, modò brevis talis sit, quæ non pariat obscuritatem, Ratio est, quia definitiones rerum potissimum in disputationibus adhibentur, ergò tales esse debent ut facile retineri in mente & repeti possint. Contra hanc regulam peccat qui tot particulas ad definitionem congerit quod sunt difficultates in re quæ tractatur & definitur, quamvis nonnunquam ad eludendos Sophistas non sit abs re rem pluribus verbis definire, prout fatetur Aristoteles 1. Peri. 4. se longiori oratione elenchum definiuisse. 1. Elench. 4.

Hæc de tribus prioribus partibus *XIV.*
quæ in hac quæstione explicandas assumpsi, nunc ad ultimam progrediendum est, quæ potius est de definito quam de definitione, in ea namq; examinari debet quidnam definiiri possit, quam difficultatem Conclusionem resolvò &
Dico

DICO 2. Ut aliquid definiatur debet esse ens reale positivum, per se, aliquid completum, specificum & universale. Hæc est Philosophi pluribus in locis quam etiam reliqui Summulista & Doctores ejus autoritate inducti sequuntur, ut superfluum sit plures citare. Probatur Itaq; Conclusio quoad primam partem, Quia ut Aristoteles docet 1. Top. cap. 4. Definitio est oratio verum esse significans, id est essentiam & naturam rerum explicans, sed illud quod non est reale & positivum non habet tale esse verum, veramq; essentiam & naturam, ergo non potest defini definitione propria nisi ens reale & positivum, quod adhuc Confirmatur, quia vera definitio debet constare genere & differentia, sed quæ non sunt entia realia & positiva non habent genus & differentiam, ergo defini nequeunt. Hinc colligitur negationes, privationes, & entia rationis non posse verè & propriè defini, sed tantum definitione in largiori acceptione, seu ut dicit Aristoteles 2. Post. definitione quid nominis, Ratio est, quia non habent verum esse & veram quidditatem, alio tamen modo largiori defini possunt scilicet quatenus explicari potest conceptus aliquis unus in anima differentia & genere constans, quia concipi possunt per modum veri entis, habentq; suum genus & speciem privativam, & hoc modo explicantur omnes intentiones logicæ, quæ definitiones sufficiunt ad gignendam veram scientiam, alioquin logica scientia non esset.

Probatur secunda pars, quod nempe debeat esse ens per se, id est ens unum unius essentia, Quia definitio Est veluti imago expressa essentia quam definit, ergo si non fuerit unum per se, non poterit una imagine & definitione representari, probatur consequentia, quia si posset sic representari deberet posse demonstrari passio aliqua quæ definitioni responderet, sed non potest assignari talis passio una, ergo: prob. minor accipiamus hoc est ens per accidens Homo albus, ab hoc ente non potest fluere aliqua una passio quæ æqualitèr homini & albedini competeret, ergo non potest assignari aliqua una passio, probatur ant. ubi cumq; sunt essentia & quidditates omnino diverse, ab eis non potest emanare & fluere aliqua una passio quæ æqualitèr utriq; competeret, ut de se est evidens, sed hæc sunt essentia omnino diverse, ergo. Non negandum tamen est quin possint talia entia per accidens pluribus definitionibus explicari, ita ut quælibet res suam propriam definitionem fortiretur, ut si defines hominem album, quod sit Animal rationale infectum colore disgregante visum, repugnat tamen quod unica definitione explicetur, cum constet ex rebus distinctis & accidentaliter unitis. Ob eandem rationem dicitur cum Aristotele 6. Top. 2. & 5. Æquivoca defini non posse nisi prius distinguantur quia non significant unam tantum naturam & essentiam, sed multas.

Probatur tertia pars Ex Aristotele 8. Met. cap. 9. ubi dicit definitionem esse orationem longam exprimentem quid & quale, ergo
F. Amandi Hermann Logica.

ut aliquid definiatur debet esse saltem metaphysicè completum & specificum, probatur consequentia, quia definitio bona ut patet ex datis regulis debet constare genere & differentia, seu ratione conveniendi & ratione disconveniendi, sed genus & differentiam seu conceptum conveniendi & disconveniendi non habebit nisi fuerit aliquid specificum, ergo. Hinc est quod nonnulli excludant Deum & genera generalissima à vera definitione, attamen videtur cum Doctore post Aristotelem 9. Met. t. 11. Deum & genera generalissima defini posse, Ratio est, quia licet non constent genere & differentia quod alii Authores necessarium autumant simpliciter, adhuc tamen non sunt simpliciter simplicia, sed resolvable in superiores conceptus, quidditativum scilicet & qualitativum, ergo adhuc possunt defini, probatur conseq. quia definitio debet constare genere & differentia, vel ex proportionalibus & æquivalentibus ut docet Aristoteles loc. cit. sed Deus & genera generalissima habent tales conceptus proportionales & æquivalentes ergo, unde dicit Doctor duplicem dari definitionem quidditativam, unam quæ sit per ens & modum intrinsecum, & sunt definitiones generum generalissimorum, alia quæ datur per genus & differentiam, & de hac dicitur quod sola species (intellige tam de subalterna quàm infima) definiatur. Quare doctor à vera & propria definitione excludit solum illa quæ habent conceptum simpliciter simplicem, ut sunt transcendentia & ultimæ differentia rerumque proprietates, quæ tamen quodammodo adhuc describi possunt.

Probatur deniq; ultima pars.

Quia definitio debet esse rei immutabilis, sed sola universalia sunt immutabilia, ergo sola universalia defini possunt. probatur major: Definitio omnis est ordinata ad acquirendam scientiam, estq; veluti ejus fundamentum, sed ad scientiam non pertinent nisi res immutabiles ergo, probatur etiam minor, Quia homo nunquam definit aut destruitur nisi ex ratione singularium, nam idè dicitur homo nasci, mori, & interire, quia Socrates, Plato & Aristoteles moriuntur & definiunt &c. ergo homo de se non mutatur, sed ratione singularium tantum in quibus natura humana inest.

Quæres: Quomodo possit inveniri ac investigari exacta definitio? Plato duas investigandi definitionem methodos posuit, scilicet per Divisionem & Collectionem, quas vias quidem Aristoteles omnino non probat, asserit tamen per eas definitionem comprehendi posse, & primò quidem modò divisione scilicet sic, sumatur primò id quod communius est magisq; latè patens quàm res definienda, deinde illud ipsum dividatur, cui differentia quæ ei convenit addatur, quod si tunc nodum cum re proposita convertatur illud quod assumptum est, tandiu dividatur usque dum convertatur cum illa re definienda, verbi gratià si velis definire hominem, accipias primò aliquod genus hominis verbi gratià substantiam, quæ omnium

Debet esse universale.

XVI. Dividenda & colligendo invenitur exacta definitio.

latissime patet, dicendo homo est substantia, sed quia hoc soli homini non convenit sed etiam angelo, addes est substantia corporea, ubi tamen statim advertes non solum hominem esse substantiam corpoream sed etiam lapidem, dices, homo est substantia corporea vivens, nec hoc adhuc sufficere videbis cum etiam plantae vivant, unde addes vivens & sentiens, sed & hoc commune adhuc est brutis & bestis, hinc necessarium addere debebis rationalis, quo facto videbis totam hanc collectionem converti cum homine, qui verè describitur quod sit substantia corporea, vivens, sentiens & rationalis. Secundò modò videlicet per Collectionem inquiritur definitio sic; Sumantur individua alicujus speciei infimae rei, videlicet definiendae & considerentur exactè praedicata in quibus illa inferiora conveniunt, aliis quibuscunq; seclusis, illa praedicata singillatim expressa erunt definitio rei propositae, verbi gratia si velis definire hominem, statuas tibi ante oculos Petrum, Paulum & Joannem &c. & videas in quibus illi essentialiter conveniant, & statim videbis quod essentialiter conveniant praecisè quibuscunq; aliis per animalitatem & rationalitatem, adeoque definitionem habebis quod homo qui est species infima sit animal rationale. Quòd si alicui hi modi investigandi definitionem non placent, consulat Galen. lib. 1. de sanit. tuenda. & lib. 1. de differentia morb. ubi alium insinuat modum quem etiam observasse Doctorem docet Maltrius, Primò igitur accipe etymologiam nominis rei definiendae, quam ad omnem scientiam & cognitionem ex Aristotele ante omnia necessariam docui supra, secundò considera sub quo genere res definienda contineatur, quòd facile apprehenditur ex proprietatibus generis, Deniq; inquiri debet quae differentia insit rei, & hoc fit vel inductione vel per demonstrationem *Quia*. Et haec de definitione dixisse satis fit.

QUAESTIO III.

De Divisione.

I.
Notius primus tractatus de divisione.

Alicui opinati fuerit esse idem dividere & definire.

Ex Antiquioribus pauci apprehenduntur qui de divisione egerint si Boetium excipias qui hujus materiae dux est, Eumq; ut talem Recentiores sequuntur communiter, maxime ad illa quae scripsit in libro de Divisione, de qua etiam hic tractaturus eadem quasi examinare cogito quae examinata fuerunt de definitione in praeterita quaestione scilicet quid & quotuplex sit divisio? quaeq; conditiones ad eam requirantur. Quare etiam ordinatè procedendo ad primum, sciendum, sicut aliqui omnem omnino definitionem negarunt, ita nonnulli existere qui asseruerunt Definitionem & divisionem non esse distinctos sciendi modos, putantes perinde esse hominem dividere in animal & rationale, ac illum definire animal rationale, Verum licet hoc concedi posset velut apparet verum quando utraque fit per partes essentielles, attamen generatim falsum est, quia nullus dicit veram esse animalis definitionem hanc divisionem quae animal dividitur in Rationale & irrationale, Imò ut proprius loquar nec tunc coincidunt quando utraq; fit per partes essentielles, nam maxime discrepant

in modo, nam definitio ex ratione sua considerat partes formaliter unitas, divisio verò considerat eas singillatim, praescindendo ab unione sine eo quòd consideret eas tanquam constituentes actu totum, Deinde divisio considerat partes, seu membra dividentia tanquam illa quae aliquam inter se oppositionem habent, definitio verò solum explicat naturam rei clarè, & demonstrat quidditatem in una cum aliis convenire parte, non verò convenire in altera. Ex quibus clarè liquet definitionem & divisionem distinctos esse sciendi modos, unde ad primum quòd quaeritur

DICO I. Bene definitur divisio quòd sit Oratio

totum in suas partes distribuens. Est communis & probatur explicando ejus partes. Dicitur Oratio, quia est modus sciendi, qui ut distinctè & clarè rem aliquam manifestet, non uno vocabulo, sed pluribus fieri debet, habet autem hanc particulam rationis generis, in ea namq; convenit cum definitione & argumentatione; Potest etiam Oratio hic dupliciter sumi tam pro imperfecta quam pro perfecta, ad modum quo eam explicui tractando de definitione, cum hac tamen differentia, quòd quemadmodum ibi tandem conclusi magis proprie in definitione sumi pro Oratione imperfecta, ex eo quòd spectet ad primam mentis operationem, ita e contra hic magis principaliter sumitur pro Oratione perfecta, nam ex communi sententia ad secundam mentis operationem spectat quia tunc intellectus proprie dicitur dividere, quando affirmat totius partes esse hanc & illam, non verò quando simpliciter sine affirmatione apprehendit. Dicitur Totum in suas partes distribuens, id est distribuendo manifestans, quod habet rationem differentiae, nam sicut definitio quidditatem rei explicat, & argumentatio qualis res sit, seu rei proprietatem & qualitatem rei, ita divisio manifestat quantum res tota contineat, seu quantitatem per partes extendit.

Ubi nota quòd quamvis in omni divisione detur totum quòd dividitur & dicitur

communiter divisum, & partes in quas illud totum dividitur, quae ordinariè appellatur membra dividentia, illud totum illasq; partes non semper debere habere veram rationem totius & partis, sed quandoq; fieri per imitationem quandam totius & partium, ut contingit in divisione quae subiectum in accidentia dividitur, quia nec subiectum est verè totum in ordine ad accidentia, nec accidentia partes in ordine ad subiectum, sed quia accidentia faciunt unum per accidens ad modum veri totius, quòd sufficit ad explicandam & efficiendam divisionem eam, scilicet quae est per accidens, ut pauli post dicam. Haec itaq; pro primo sufficiant, ut autem multipliciter divisionis quae est altera pars in hac quaestione examinanda explicem.

Advertendum Totum quòd dividit

potest multiplex esse, cujus multipliciter sequitur etiam multipliciter divisionis, nam totum primò aliud est quid nominis, aliud quid rei; Quid rei aliud est per se, aliud per accidens; per se est, quòd constituitur ex partibus per se unitis; per accidens verò est, quòd merè vinculo aliquo accidentali partes suas habet ad unatas. Totum per

II.
Describitur divisio.

III.

IV.

Totum divisible aliud est quid nominis, aliud quid rei, quòd constituitur ex partibus per se unitis, quòd merè vinculo aliquo accidentali partes suas habet ad unatas.